

Uchwała Nr XXIX/153/09
Rady Gminy Wiśniew
z dnia 19 marca 2009 roku

**w sprawie przyjęcia Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy
Wiśniew na lata 2009-2013 z perspektywą na lata 2014-2020**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym /Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami/, art. 17 ust. 1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej /Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 z późniejszymi zmianami) na wniosek Wójta Gminy

Rada Gminy uchwała:

§ 1.

System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Wiśniew na lata 2009-2013 z perspektywą na lata 2014-2020.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wiśniew.

§3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Józef Orzyłowski

UZASADNIENIE
do uchwały w sprawie przyjęcia
Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną
Gminy Wiśniew
na lata 2009-2013 z perspektywą na lata 2014-2020

Konieczność opracowania Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej /Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 z późniejszymi zmianami).

Dziecko i rodzina wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych.

System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Wiśniew jest dokumentem, który ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) sytuacji dziecka i rodziny na terenie gminy. Charakteryzuje on w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie dziecka i rodziny.

Przewodniczący Rady

Józef Orzyłowski

**SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
GMINY WIŚNIEW
NA LATA 2009-2013
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2014-2020**

LUTY 2009

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ	7
2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA	9
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY	12
4. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE	15
4.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ	15
4.2. DZIECKO W ŚRODOWISKU SZKOLNYM	19
4.3. DZIECKO W ŚRODOWISKU LOKALNYM	21
4.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO	27
4.5. ZASOBY	28
4.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	28
5. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA	31
6. UWAGI KOŃCOWE	39
SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW	40

WSTĘP

W polityce społecznej kwestie dziecka traktujemy z wielką uwagą. Dzieje się tak, gdyż dzieci wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych. Tymczasem, mimo wysiłków społeczeństwa, sytuacja dzieci i rodzin w naszym kraju daleka jest od stanu zadawalającego. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy jest budowa lokalnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Niniejszy dokument został opracowany w **Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wiśniewie** przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Jest zgodny z art. 17. ust. 1. pkt 13. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i ma na celu wzmocnienie pozycji dziecka i rodziny na terenie gminy.

W systemie opieki nad dzieckiem – definiowanym jako obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych – tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Do najważniejszych elementów charakteryzujących kierunki zmian większości systemów opieki nad dzieckiem i rodziną należą:

- ekologiczne podejście do rodzicielstwa,
- zachowanie równowagi między ochroną dziecka a utrzymaniem rodziny,
- respektowanie punktu widzenia rodziców,
- model negocjacyjny jako zasada pracy z rodzinami dzieci o specjalnych potrzebach,

- zwracanie uwagi na kwestię praw dziecka i ich respektowanie,
- troska o zachowanie właściwych proporcji.

Rodzicielstwo uznawano dotąd za izolowany i jednokierunkowy proces, ograniczający się do wychowywania dzieci przez rodziców. Jeśli nastawienie rodziców wobec dziecka nie było pozytywne lub jeśli brakowało im wiedzy bądź umiejętności pedagogicznych i sprawy przybierały zły obrót, społeczeństwo uznawało rodziców za winnych, a dzieci trafiały do placówki opieki instytucjonalnej albo do rodziny zastępczej. Chociaż mówiło się o opiece nad dziećmi, w rzeczywistości była ona rozumiana raczej jako ochrona dzieci lub pomoc dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie.

Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci, w zależności od cech dziecka, może być różny. Podobnie efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka.

Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę.

Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencję do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Kwestie rodziny i dziecka stanowią zasadniczy przedmiot zainteresowania polityki społecznej. Działalność na rzecz rodzin dotyczy wyrównywania pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzenia im równych szans oraz asekurowania w obliczu ryzyka życiowego. Działania podejmowane na rzecz dzieci mają przede wszystkim na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często

przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym osobę do ukończenia 17. roku życia uważa się za nieletnią. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych Kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18. roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18. stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustanawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Kodeks pracy służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma

prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym dokumentem zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej postanowienia dotyczą osób, które nie ukończyły 18. roku życia i obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym – ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną – szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się: zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnym zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie.

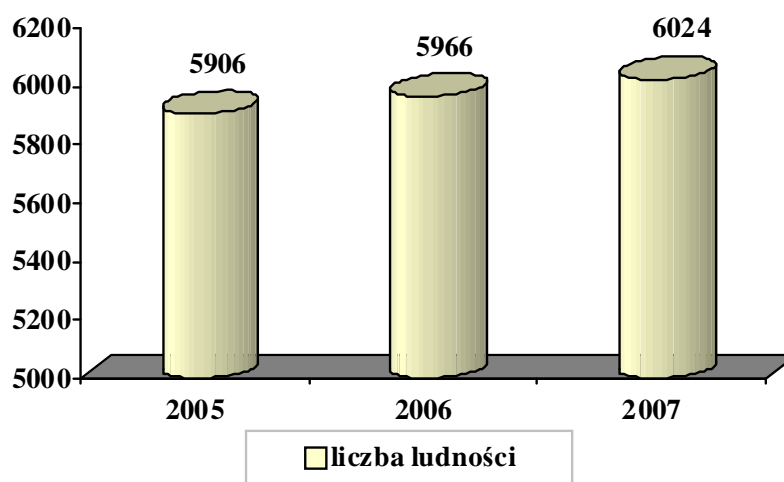
Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność pogodzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy Wiśniew została opracowana na podstawie danych Urzędu Gminy Wiśniew z lat 2005-2007. Ich analiza umożliwiła zobrazowanie obecnej struktury demograficznej ludności i dokonanie prognozy na najbliższe lata.

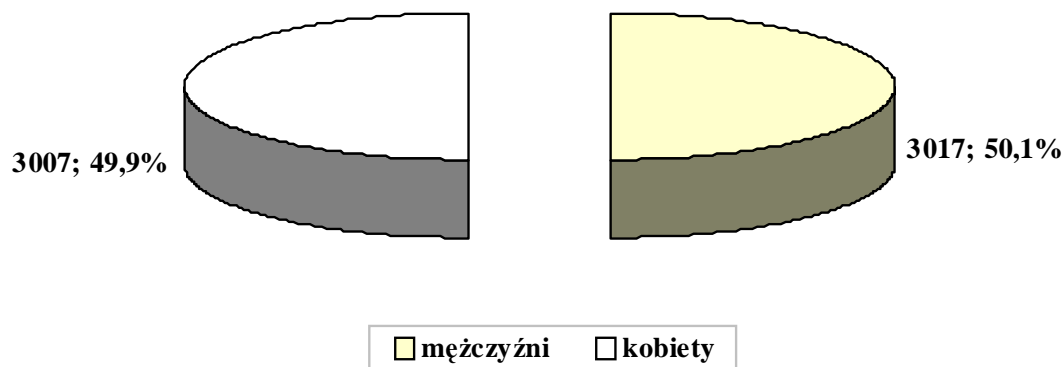
Wykres 1. Ludność gminy w latach 2005-2007

Dane Urzędu Gminy Wiśniew.

Analizując liczbę ludności gminy Wiśniew na przestrzeni lat 2005-2007, należy stwierdzić, iż zwiększała się ona nieznacznie z roku na rok.

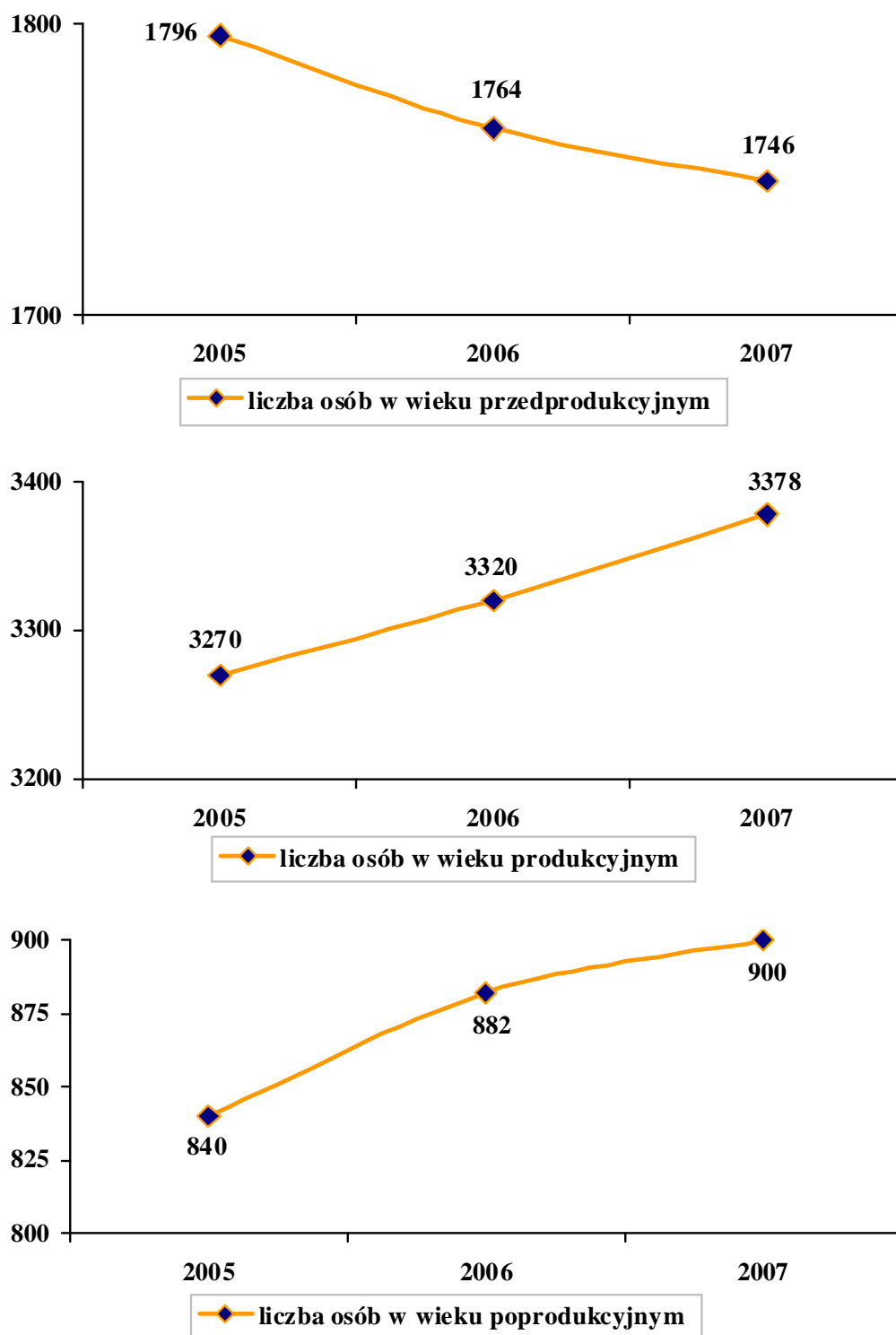
Wykres 2. Ludność gminy według płci z końcem 2007 roku

Dane Urzędu Gminy Wiśniew.

Według danych Urzędu Gminy Wiśniew z 31 grudnia 2007 roku teren gminy zamieszkiwały 6.024 osoby, w tym 3.017 mężczyzn i 3.007 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadło 100 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 48 osób na 1 km².

Wykresy 3-5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2005-2007

Dane Urzędu Gminy Wiśniew.

Na przestrzeni lat 2005-2007 struktura wiekowa mieszkańców gminy Wiśniew ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce systematyczny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa ludności gminy była korzystna, co przejawiało się prawie dwukrotnie większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy jednak zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy niewielkiego, ale systematycznego spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co w najbliższych latach będzie wiązało się z potrzebą dostosowania placówek wychowania, edukacji i oferty spędzania czasu wolnego do potrzeb tej grupy. Druga natomiast odnosi się do wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób będących obecnie w wieku produkcyjnym może kończyć swą działalność zawodową i zasilić grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasu życia.

4. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE

Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet, przekazanych zarówno liderom lokalnej społeczności, jak i placówkom edukacyjnym. W niniejszej diagnozie pominięto badanie metodą SWOT, ponieważ zostało ono przedstawione w strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy.

4.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

Identyfikacja najważniejszych zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie gminy jest jednym z najistotniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy dzieci, młodzieży i rodziny, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

Z wypowiedzi ankietowanych wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotykających lokalną społeczność.

Bariery ograniczające możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym

Z ankiet wynika, że młodzież i dzieci mieszkające na terenie gminy natrafiają na następujące bariery:

- bariery finansowe wynikające z niskich zarobków rodziców,
- ograniczona liczba alternatywnych form i – co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego,
- ograniczony dostęp do dóbr kultury i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,

- brak organizacji młodzieżowych rozwijających samodzielność i kształtujących pożądane postawy i zachowania,
- ograniczony dostęp do sieci Internet,
- ograniczona liczba zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań,
- bariery komunikacyjne w dojazdach do ośrodków kultury i do miejscowości gminy.

Problemy

Głównymi problemami, do rozwiązania których gmina musi znaleźć odpowiednie warunki i możliwości, aby poprawić sytuację dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym, są:

- niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin – niski poziom zainteresowania dzieckiem, brak należytej opieki ze strony rodziców,
- brak wzorów do naśladowania,
- ubożenie rodzin,
- alkoholizm w rodzinie,
- łatwy dostęp do środków uzależniających, czego wynikiem są coraz częstsze przypadki sięgania przez uczniów po używki (papierosy, alkohol),
- uzależnienie od internetu,
- demoralizacja – aroganckie zachowanie, używanie wulgaryzmów, objawy chuliganerii,
- opuszczanie zajęć szkolnych,
- przypadki agresji i przemocy w grupie rówieśniczej,
- ograniczone możliwości atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, rozwijania zainteresowań oraz korzystania z obiektów kulturalno-sportowych.

Co należy zmienić?

W celu poprawy istniejącej sytuacji ankietowani zaproponowali następujące rozwiązania w poszczególnych obszarach:

1. Działania w zakresie poprawy sprawności, upowszechniania sportu i organizacji wypoczynku:

- organizowanie różnych form aktywnego wypoczynku w czasie wolnym od nauki,
- organizowanie i dofinansowanie wypoczynku zimowego i letniego,
- organizowanie wycieczek turystyczno-krajoznawczych,
- rozwijanie na terenie gminy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (place zabaw, sale gimnastyczne, boiska, korty tenisowe) oraz zapewnienie szerszego dostępu do już istniejących obiektów (np. sal gimnastycznych w godzinach popołudniowych i podczas wakacji),
- organizowanie wyjazdów na basen,
- organizowanie sportowych zawodów międzyszkolnych,
- zatrudnianie instruktorów sportowych,
- propagowanie rajdów rowerowych,
- tworzenie klubów sportowych na terenie gminy,
- zwiększenie liczby pozalekcyjnych zajęć sportowych i zapewnienie środków finansowych na ich organizację.

2. Działania w zakresie poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży:

- przeprowadzanie systematycznych badań profilaktycznych i okresowych, a także szczepień ochronnych,
- zwiększenie dostępu do opieki pielęgniarstwa i lekarskiej, w tym specjalistycznej (m.in. stomatologicznej),
- promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
- organizowanie gimnastyki korekcyjnej,
- prowadzenie dożywiania w szkołach.

3. Działania w zakresie poprawy sytuacji dzieci niepełnosprawnych:

- zapewnienie dzieciom niepełnosprawnym właściwej opieki,
- udzielanie rodzicom dzieci niepełnosprawnych wsparcia finansowego,
- zwiększenie dostępu do rehabilitacji, m.in. poprzez zatrudnienie rehabilitantów,
- utworzenie klasy integracyjnej,

- prowadzenie działań integracyjnych w środowisku lokalnym (organizowanie wspólnych spotkań, imprez, zajęć),
- likwidowanie barier architektonicznych.

4. Działania w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży:

- współpraca placówek oświatowych z przedstawicielami różnych organów i instytucji (np. policji) w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej i edukacyjnej na temat bezpieczeństwa i istniejących zagrożeń,
- organizowanie spotkań z rodzicami poświęconych bezpieczeństwu dzieci i młodzieży; włączanie ich w działalność informacyjną i edukacyjną,
- wprowadzenie monitoringu w szkołach,
- zwiększenie liczby patroli policyjnych, szczególnie w godzinach popołudniowych i wieczornych,
- kontrolowanie miejsc pobytu młodzieży oraz punktów prowadzących sprzedaż środków uzależniających,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego po zajęciach lekcyjnych i właściwej opieki,
- wyposażenie dzieci w elementy odblaskowe,
- zapewnienie dzieciom bezpiecznego dojazdu do i ze szkoły,
- budowa ścieżek rowerowych, chodników przydrożnych, przejść dla pieszych, oświetlenia.

5. Działania w zakresie wsparcia dzieci z rodzin ubogich:

- udzielanie dzieciom i młodzieży wsparcia finansowego (przyznawanie stypendiów, dofinansowanie wycieczek szkolnych, wyjazdów do kina, teatru, wypoczynku zimowego i letniego) oraz rzeczowego (wyprawki szkolne, pomoc w uzyskaniu podręczników, przyborów szkolnych, wsparcie w formie dożywiania),
- aktywizacja zawodowa bezrobotnych rodziców poprzez szkolenia i kursy,
- organizowanie akcji charytatywnych na rzecz dzieci pochodzących z rodzin ubogich.

6. Inne działania mogące mieć wpływ na poprawę sytuacji dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym:

- kontrolowanie uczniów w szkołach pod kątem uzależnień (alkohol, narkotyki),
- zwiększenie liczby klubów sportowych,
- tworzenie na terenie gminy świetlic wiejskich i wyposażenie już istniejących w sprzęt sportowy i komputery z dostępem do internetu,
- organizowanie i finansowanie w szerszym zakresie niż dotychczas wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży.

4.2. DZIECKO W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Sieć placówek oświatowych gminy Wiśniew tworzą: Przedszkole Samorządowe w Wiśniewie, do którego w roku szkolnym 2006/2007 chodziło 42 dzieci, pięć Szkół Podstawowych w Wiśniewie, Radomyśli, Śmiarach, Gostchorzy i Myrsze, do których uczęszczało 397 uczniów i 53 z klasy „0”, oraz 3 Gimnazja w Wiśniewie, Radomyśli oraz w Śmiarach, w których naukę pobierało 226 uczniów. W 2008 r. zlikwidowano Szkoły Podstawowe w Myrsze i Gostchorzy i powołano 3 Zespoły Oświatowe złożone ze Szkół Podstawowych i Gimnazjów w Śmiarach, Radomyśli i Wiśniewie. Uczniom zlikwidowanych placówek zapewniono możliwość kontynuowania nauki w Szkole Podstawowej w Wiśniewie, posiadającej odpowiednie warunki lokalowe (sala gimnastyczna, świetlica, stołówka) i zapewniono dowóz.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwoliły one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz uzyskać informacje o działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono pięć ankiet – dwie z Zespołu Oświatowego w Śmiarach (Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa), dwie z Zespołu Oświatowego w Wiśniewie (Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa) oraz jedną z Zespołu Oświatowego w Radomyśli (Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa). W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Zasoby i oferta szkolna

Wszystkie ankietowane szkoły prowadzą dożywianie uczniów, zapewniają dostęp do sieci Internet i umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej. W żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne. Trzy szkoły zapewniają wsparcie pedagoga, a jedna pielęgniarki.

Wszystkie placówki oferują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, taneczne, chór), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (5 szkół), korekcyjno-kompensacyjne (5) i rewalidacyjne (1).

Problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin oraz dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się do niewystarczającego zainteresowania dziećmi i braku kontroli nad nimi oraz nadużywania alkoholu przez rodziców. Ponadto zwracali uwagę na takie problemy występujące wśród uczniów, jak: palenie papierosów, agresja, niszczenie mienia oraz brak aspiracji i motywacji do nauki.

Działania profilaktyczne i naprawcze oraz badania konieczne do podjęcia

Ankietowane szkoły prowadzą działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodziców. Określając te, które należałoby przeprowadzić lub zintensyfikować na terenie szkoły, badani wskazywali głównie na potrzebę prowadzenia profilaktyki w zakresie uzależnień, konieczność poprawy efektywności działań opiekuńczo-wychowawczych w celu rozwijania u rodziców umiejętności wychowawczych (poprzez szkolenia i pogadanki) przy fachowej pomocy wychowawców i pedagogów. Poza tym wskazywali na potrzebę monitorowania szkół, a także zatrudnienia logopedy i psychologa.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, ankietowani stwierdzili, iż liczba badań w szkołach jest wystarczająca i nie ma potrzeby przystępowania do kolejnych.

Bezpieczeństwo w gminie

Według ankietowanych, są na terenie gminy rejonu wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Zaliczyli do nich: niebezpieczne pobocza, skrzyżowanie dróg w Wiśniewie, okolice stawów przy drodze powiatowej w Łupinach i przy drodze gminnej Łupiny – Śmiary oraz teren szkoły w Wiśniewie po godz. 20.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na potrzebę organizowania i dofinansowania wypoczynku letniego, otoczenia większą opieką dzieci niepełnosprawnych oraz zapewnienia uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez budowę placów zabaw i organizowanie świetlic środowiskowych. Ponadto zwracali uwagę na konieczność zwiększenia liczby miejsc w przedszkolach i usunięcia utrudnień w dojazdach do GOK-u w Wiśniewie i okolicznych miast.

Możliwości przyczynienia się przez szkoły do poprawy sytuacji dziecka

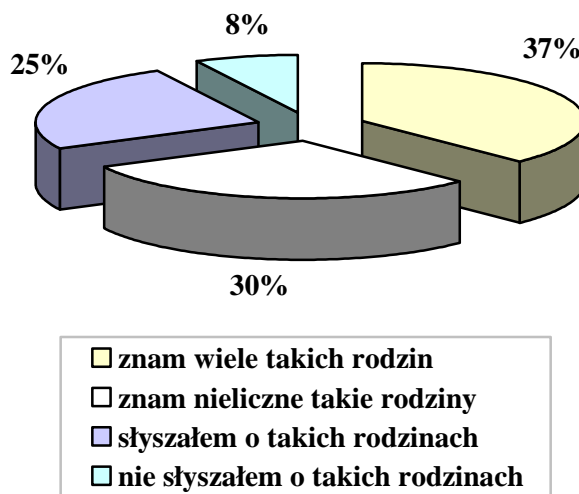
Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali na możliwość organizowania giełd używanych podręczników, zbiorów odzieży, książek i sprzętów domowych, udzielania pomocy w organizacji wypoczynku wakacyjnego oraz informowania zainteresowanych o formach i możliwościach uzyskania pomocy.

4.3. DZIECKO W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Analiza sytuacji dziecka w środowisku lokalnym jest elementem postępowania diagnostycznego, które, podobnie jak identyfikacja najważniejszych zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie gminy, ma na celu określenie problemów i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego diagnozowano sytuację dziecka w środowisku lokalnym, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

W pierwszej kolejności zapytano respondentów o znajomość rodzin ubogich zamieszkujących na terenie gminy. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6. Czy dużo jest rodzin ubogich w gminie?

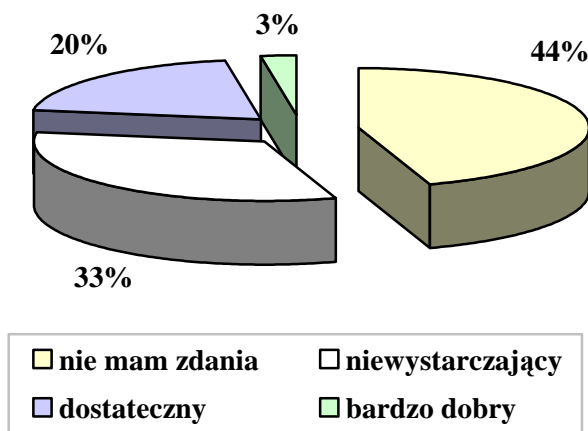

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Sytuacja materialna rodzin z gminy Wiśniew jest niezadowalająca. Zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 67%) stwierdziła, że osobiście zna takie rodziny, a kolejne 25% respondentów odpowiedziało, że o nich słyszało. Odmiennego zdania było jedynie 8% badanych. Oznacza to – zważywszy na stosunkowo niewielką liczbę ludności gminy – że statystycznie zjawisko ubóstwa jest znane mieszkańcom z autopsji.

Odpowiadając na kolejne pytanie respondenci oceniali dostęp do rehabilitacji i wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi z terenu gminy. Opinie badanych na ten temat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Jaki jest dostęp do rehabilitacji i wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie?

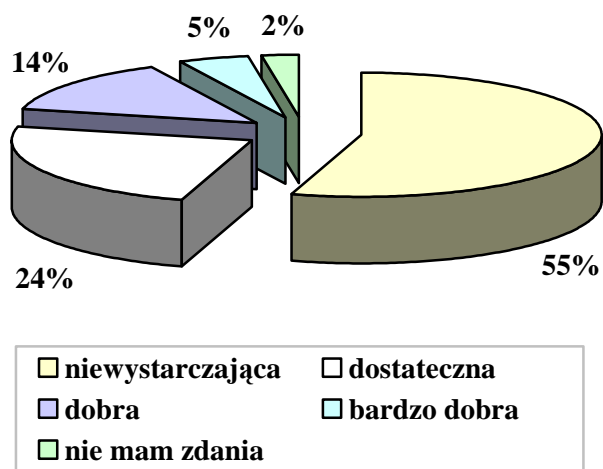

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jedna trzecia ankietowanych negatywnie oceniła dostępność rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Odmiennego zdania było łącznie 23% respondentów, uznając ją za dostateczną, a nawet bardzo dobrą. Jednocześnie 44% badanych nie sprecyzowało swojego stanowiska.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające ocenić respondentom ofertę organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży na terenie gminy. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8. Ocena organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie

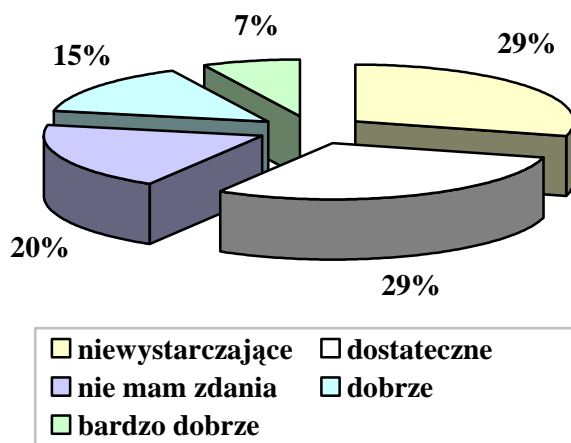

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

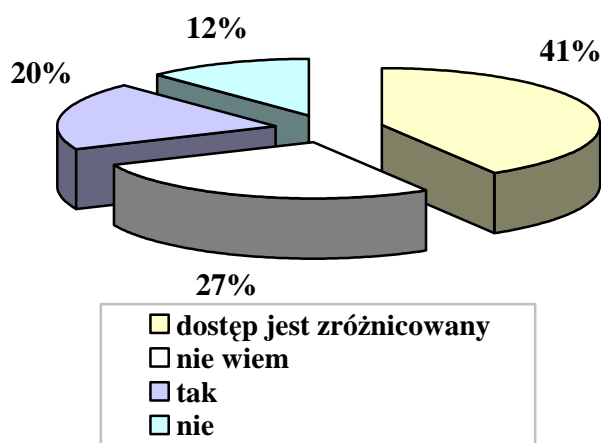
W kwestii organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie, większość ankietowanych (55%) miała negatywne opinie, uznając ją za niewystarczającą. Odmiennego zdania było łącznie 43% respondentów, którzy stwierdzili, iż oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży jest dostateczna, dobra lub bardzo dobra. Jedynie 2% badanych nie zajęło stanowiska w tej sprawie.

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat podejmowanych na terenie gminy działań profilaktycznych w zakresie alkoholizmu i narkomanii oraz ocenę dostępności nieletnich do alkoholu i narkotyków.

Wykres 9. Ocena działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią

Wykres 10. Czy dzieci w gminie mają łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

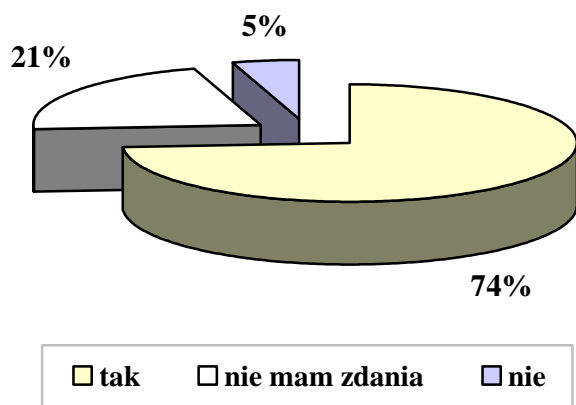
Oceniając realizowane w gminie działania związane z profilaktyką alkoholową i narkomanią ponad połowa ankietowanych (łącznie 51%) miała pozytywne opinie, uznając je za dostateczne, dobre, a nawet bardzo dobre. Odmiennego zdania było 29% badanych, a 20% respondentów nie wyraziło opinii. W kwestii dostępu nieletnich do alkoholu i narkotyków, 41% ankietowanych była zdania, że jest on zróżnicowany, 20% respondentów stwierdziło, że jest on łatwy, a 12% badanych uznało, że jest on trudny. Nie zajęło stanowiska w tej sprawie 27% respondentów.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące stanu bezpieczeństwa w placówkach szkolnych i miejscach publicznych na terenie gminy. Respondenci dzieląc się swoimi odczuciami w tym zakresie, wskazywali jednocześnie rejony wymagające

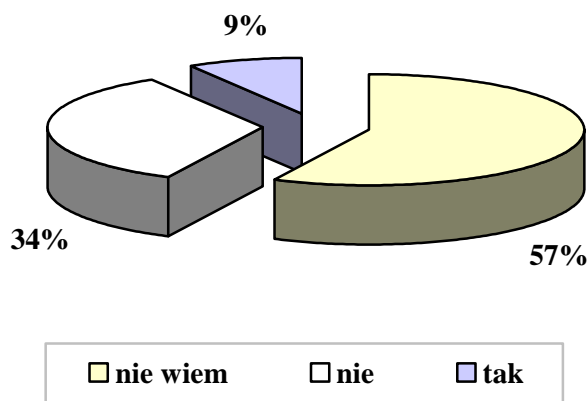

szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 11. Czy szkoły i miejsca publiczne w gminie są bezpieczne dla dzieci?

Wykres 12. Czy w gminie są rejon wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka?

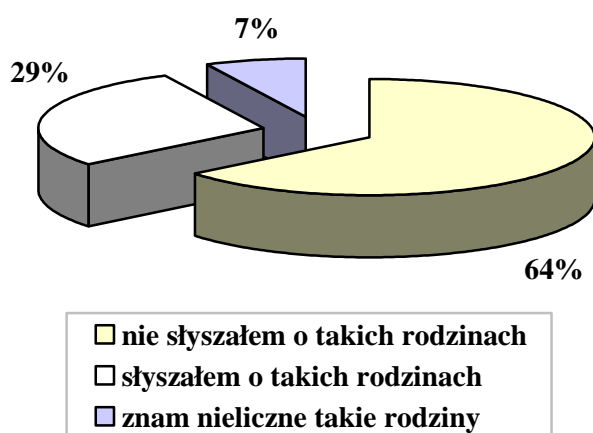

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

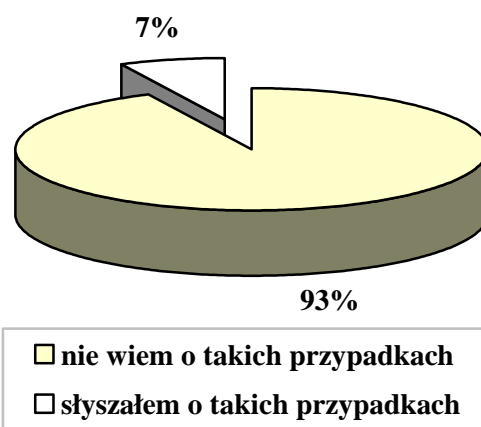
Oceniając stan bezpieczeństwa w szkołach i miejscach publicznych w gminie, większość ankietowanych (74%) stwierdziła, że są one bezpieczne dla dzieci. Odmiennego zdania było 5% respondentów, a 21% osób nie zajęło stanowiska. Jednocześnie ponad połowa badanych (57%) nie potrafiła wyrazić opinii w kwestii rejonów wymagających szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka w gminie, 34% ankietowanych stwierdziło, że nie ma takich miejsc, a 9% było odmiennego zdania. Ci ostatni wśród rejonów wymagających szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka wskazywali głównie na nieogrodzone stawy na prywatnych działkach, miejsca, w których organizowane są masowe imprezy muzyczne i okolice szkół w godzinach wieczornych.

Osobne zagadnienia w ankiecie stanowiły kwestie przemocy wobec dzieci oraz wykorzystywania seksualnego nieletnich. Ankietowani wypowiedzieli się na temat znajomości rodzin, w których dzieci są bite i krzywdzone, a także przypadków wykorzystywania seksualnego w gminie. Opinie badanych w tych kwestiach przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 13. Czy zna Pani/Pan rodziny, w których dzieci są bite i krzywdzone?

Wykres 14. Czy zdarzają się w gminie przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci?

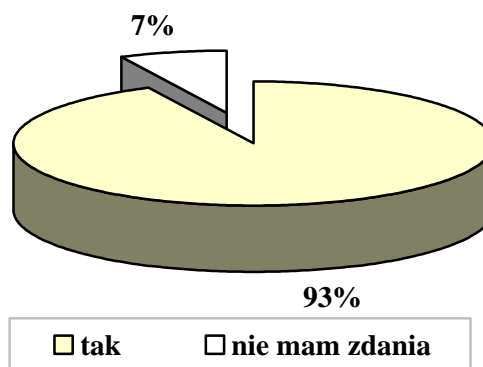

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Podjmując problem przemocy domowej, której ofiarami są dzieci, większość respondentów (64%) stwierdziła, iż nie słyszała o takich rodzinach. Odmiennego zdania było 29% ankietowanych, a 7% przyznało, że zna nieliczne takie rodziny. W sprawie wykorzystywania seksualnego dzieci, zdecydowana większość badanych (93%) odpowiedziała, że nic nie wie o takich przypadkach. Jednocześnie 7% respondentów przyznało, iż o nich słyszało.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło opieki przedszkolnej na terenie gminy. Respondenci wypowiedzieli się na temat potrzeby zwiększenia liczby placówek przedszkolnych na terenie gminy.

Wykres 15. Czy należałoby zorganizować więcej miejsc w przedszkolach?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Analizując potrzebę zwiększenia liczby miejsc w placówkach przedszkolnych, 93% badanych stwierdziła, iż należy podjąć działania w tym kierunku. Jednocześnie 7% ankietowanych nie miało zdania w tej sprawie.

4.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego.

W 2007 roku pracownicy Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Stoku Lackim udzielili pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej 89 dzieciom z terenu gminy Wiśniew.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Według danych Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Siedlcach, w 2007 roku kuratorzy rodzinni sprawowali nadzory w 4 sprawach o ograniczenie władzy rodzicielskiej, którymi objęte były 4 kobiety, 3 mężczyzn i 13 dzieci. Sprawami dotyczącymi osób nieletnich z zastosowaniem nadzoru kuratora objęto 3 chłopców. Ponadto sąd nałożył obowiązek podjęcia leczenia odwykowego na 7 mężczyzn.

W pionie kurateli dla dorosłych, Wydział Karny Sądu Rejonowego w Siedlcach rozpatrywał 26 spraw związanych z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności, 6 spraw dotyczących osób warunkowo zwolnionych z odbywania reszty kary pozbawienia wolności z dozorem kuratora w okresie próby, 21 spraw z orzeczoną karą ograniczenia wolności i 21 spraw z kontrolą okresu próby bez dozoru kuratora (kurator sprawdzał zachowanie sprawcy przestępstwa).

4.5. ZASOBY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny są instytucje działające na terenie gminy. Prezentujemy te, które mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji i dziecka i rodziny.

Tabela 1. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny

Nazwa instytucji	Kontakt
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie	ul. Siedlecka 13, 08-112 Wiśniew, tel. 025 64-17-313 w. 110
Zespół Oświatowy w Wiśniewie	ul. Kościuszki 54, 08-112 Wiśniew, tel. 025 64-17-329
Zespół Oświatowy w Radomyśli	Radomyśl 46, 08-112 Wiśniew, tel. 025 64-17-385
Zespół Oświatowy w Śmiarach	Śmiary 68, 08-112 Wiśniew, tel. 025 64-17-328
Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie	ul. Batalionów Chłopskich 2, 08-112 Wiśniew, tel. 025 64-17-311

Dane Urzędu Gminy Wiśniew.

4.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Zespół wspierający Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie w opracowaniu niniejszego dokumentu, opierając się na materiale analitycznym oraz przesłankach wynikających z ogólnopolskich dokumentów diagnostycznych i programowych, uznał, że działania zaprogramowane w ramach lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną powinny służyć:

- wsparciu rodziny,
- poprawie sytuacji dziecka w środowisku szkolnym,
- polepszeniu stanu zdrowia populacji, w szczególności poprzez rozwój sportu i rekreacji,
- zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży.

W zakresie wsparcia rodziny należy wspomagać jej potencjał rozwojowy, a także udzielać pomocy rodzinom zagrożonym ubóstwem poprzez budowanie ich bezpieczeństwa socjalnego. W tym kontekście istotne jest wzmocnienie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowawczego oraz chronienie dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i wykluczeniem. Równie ważne jest prowadzenie działań służących poprawie sytuacji dziecka w środowisku szkolnym poprzez wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych i niepełnosprawnych.

Istotnym zagadnieniem jest także promowanie zdrowia oraz rozwijanie sportu i rekreacji. Działania podejmowane w tym zakresie powinny służyć poprawie warunków do aktywności ruchowej dzieci i młodzieży oraz kompensacji deficytów zdrowotnych i wspieraniu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym. Ponadto należy zwiększać poziom bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i rodziny, prowadząc, przy współpracy z lokalnymi instytucjami, organizacjami i służbami, działania profilaktyczno-edukacyjno-wychowawcze w środowisku lokalnym.

W dalszej części niniejszego dokumentu zaprezentowano cele strategiczne, operacyjne i zadania wyznaczone w ramach Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Wiśniew na lata 2009-2013 z perspektywą na lata 2014-2020, których osiągnięcie i realizacja powinny stać się przedmiotem szczególnej troski ze strony instytucji gminnych i ich społecznych partnerów.

Diagram 1. Cele strategiczne systemu

5. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA

Cel strategiczny 1.

WSPIERANIE RODZINY

Cele operacyjne:

1. Wpomaganie potencjału rozwojowego rodziny.
2. Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
3. Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem.

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Systematyczne diagnozowanie warunków życia rodzin oraz potrzeb i oczekiwań dotyczących pomocy rodzinie.
2. Analiza i monitoring systemu wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań.
3. Wypracowanie zasad współpracy wszystkich podmiotów w społeczności lokalnej działających na rzecz rodziny.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Diagnozowanie i monitoring warunków życia rodzin.
2. Budowanie zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego, w tym utworzenie instytucji odpowiedzialnej za przyjmowanie sygnałów o sytuacji kryzysowej rodzin.
3. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodzin.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Obejmowanie opieką socjalną rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.
2. Prowadzenie akcji charytatywnych w środowisku lokalnym na rzecz osób i rodzin dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa.
3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich dożywiania w szkole, wyposażenia w podręczniki i pomoce szkolne, dostępu do dóbr kultury i obiektów

sportowo-rekreacyjnych, umożliwienie im szerszego udziału w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych, organizowanie dla nich wypoczynku letniego i zimowego.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

POPRAWA SYTUACJI DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Cele operacyjne:

- 1. Wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych.**
- 2. Wspieranie potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych.**
- 3. Wzmacnianie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowania.**
- 4. Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie inicjatyw służących wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży.
2. Włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na możliwości indywidualnego rozwoju, twórczego działania oraz sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych, przedsiębiorczości i planowania kariery.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, zasiłki, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczkach dydaktycznych).
4. Wypracowanie procedur monitoringu uczniów uzdolnionych, wspierania ich rozwoju, wyróżniania i nagradzania.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Stworzenie systemu usług wspierających proces edukacji uczniów niepełnosprawnych, m.in. prowadzenie nauczania indywidualnego.
2. Tworzenie warunków umożliwiających dostęp uczniów niepełnosprawnych do placówek oświatowych ogólnodostępnych – tworzenie grup i klas integracyjnych, likwidowanie barier architektonicznych.
3. Prowadzenie w środowisku lokalnym działań integracyjnych na rzecz dzieci niepełnosprawnych – organizowanie wspólnych spotkań, imprez, zajęć.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Kontynuowanie i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.
2. Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej, sprzyjających rozwijaniu postaw charytatywnych i filantropijnych w stosunku do osób starszych i pokrzywdzonych przez los.

Zadania do celu operacyjnego 4:

1. Zwiększenie w szkołach dostępu do opieki pedagoga i zapewnienie dostępu do wsparcia psychologa.
2. Inicjowanie programów edukacyjno-wychowawczych przeciwdziałających patologiom społecznym dzieci i młodzieży, w tym uzależnieniom, nieprzystosowaniu, wykluczeniu.
3. Tworzenie i rozwój sieci świetlic szkolnych i wiejskich, w tym środowiskowych, socjoterapeutycznych.
4. Tworzenie warunków do zwiększenia różnych form orientacji i poradnictwa zawodowego.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.

PROMOCJA ZDROWIA ORAZ ROZWÓJ SPORTU I REKREACJI
--

Cele operacyjne:

- 1. Rozwijanie warunków służących aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.**
- 2. Kompensacja deficytów zdrowotnych oraz wspieranie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie cyklicznych badań sprawności młodego pokolenia.
2. Wykorzystywanie gminnej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży.
3. Stworzenie warunków organizacyjnych i finansowych do optymalnego wykorzystania istniejących obiektów sportowych w placówkach oświatowych, również w godzinach popołudniowych, a dla młodzieży także w godzinach wieczornych.
4. Zwiększenie liczby pozalekcyjnych zajęć sportowych i zapewnienie środków finansowych na ich organizację.
5. Rozbudowa infrastruktury służącej czynnemu spędzaniu czasu wolnego (budowa sal gimnastycznych, boisk szkolnych, placów zabaw, wyposażenie obiektów sportowych w odpowiedni sprzęt).
6. Organizowanie wycieczek turystyczno-krajoznawczych i wyjazdów na basen dla dzieci i młodzieży.
7. Tworzenie klubów sportowych na terenie gminy.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Prowadzenie cyklicznych badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.
2. Zwiększenie dostępu do opieki pielęgniarstwa i lekarskiej, w tym specjalistycznej.
3. Inicjowanie edukacyjnych programów prozdrowotnych w szkołach (higiena nauki i pracy, prawidłowe żywienie, wady postawy, uzależnienia).
4. Tworzenie warunków do praktykowania zachowań prozdrowotnych.
5. Organizowanie gimnastyki korekcyjnej.

6. Zwiększenie dostępu dzieci niepełnosprawnych do rehabilitacji, m.in. poprzez tworzenie na terenie gminy gabinetów rehabilitacyjnych, zorganizowanie transportu do placówek świadczących usługi w tym zakresie.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4.

<p style="text-align: center;">POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA RODZINY, DZIECI I MŁODZIEŻY</p>
--

Cele operacyjne:

- 1. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności dzieci i młodzieży.**
- 2. Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.**
- 3. Ochrona dziecka przed wykorzystywaniem i molestowaniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wdrażanie programów ilustrujących zagrożenia cywilizacyjne.
2. Włączanie w realizację programów profilaktyczno-edukacyjnych policjantów z wydziału prewencji oraz ruchu drogowego.
3. Organizowanie spotkań z rodzicami poświęconych kwestii bezpieczeństwa dzieci i młodzieży; włącznie ich w działalność informacyjną i edukacyjną.
4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego po zajęciach lekcyjnych oraz właściwej opieki.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznego dojazdu do i ze szkoły.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat uzależnień adresowanych do dzieci i młodzieży.
2. Ustawiczne szkolenie nauczycieli związane z zagrożeniem uzależnieniami.
3. Wdrażanie programów edukacyjnych z zakresu uzależnień dla rodziców.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Monitorowanie zjawiska krzywdzenia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, wykorzystywania i molestowania dzieci w rodzinie i w środowisku.
3. Promocja instytucji udzielających pomocy, np. telefon zaufania, program „Niebieska linia”.
4. Współpraca wszystkich lokalnych instytucji zajmujących się przemocą.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

6. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach przyjętych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż w celu poprawy sytuacji dzieci, młodzieży i rodziny w środowisku lokalnym, wskazane byłoby podjąć jako priorytetowe następujące działania:

- **w zakresie poprawy sprawności, upowszechniania sportu i organizacji wypoczynku:**
  - rozwijanie na terenie gminy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz zapewnienie szerszego dostępu do już istniejących obiektów;
- **w zakresie poprawy stanu zdrowia:**
  - zwiększenie dostępu do opieki pielęgniarstwa i lekarskiej, w tym specjalistycznej;
- **w zakresie wsparcia dzieci niepełnosprawnych:**
  - zwiększenie dostępu do rehabilitacji, m.in. poprzez zatrudnienie rehabilitantów;
  - utworzenie klasy integracyjnej;
- **w zakresie poprawy bezpieczeństwa:**
  - współpraca placówek oświatowych z przedstawicielami różnych organów i instytucji (np. policji) w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej i edukacyjnej na temat bezpieczeństwa i istniejących zagrożeń;
- **w zakresie wsparcia dzieci z rodzin ubogich:**
  - aktywizacja zawodowa bezrobotnych rodziców poprzez szkolenia i kursy;
- **inne działania, mogące przyczynić się do poprawy sytuacji dzieci, młodzieży i rodziny w środowisku lokalnym, które należy podjąć w pierwszej kolejności:**
  - tworzenie na terenie gminy świetlic wiejskich i wyposażenie już istniejących w sprzęt sportowy i komputery z dostępem do internetu.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny

Diagramy:

Diagram 1. Cele strategiczne systemu

Wykresy:

Wykres 1. Ludność gminy w latach 2005-2007

Wykres 2. Ludność gminy według płci z końcem 2007 roku

Wykres 3, 4, 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2005-2007

Wykres 6. Czy dużo jest rodzin ubogich w gminie?

Wykres 7. Jaki jest dostęp do rehabilitacji i wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie

Wykres 8. Ocena organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie

Wykres 9. Ocena działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią

Wykres 10. Czy dzieci w gminie mają łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków?

Wykres 11. Czy szkoły i miejsca publiczne w gminie są bezpieczne dla dzieci?

Wykres 12. Czy w gminie są rejony wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka?

Wykres 13. Czy zna Pani/Pan rodziny, w których dzieci są bite i krzywdzone?

Wykres 14. Czy zdarzają się w gminie przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci?

Wykres 15. Czy należałoby zorganizować więcej miejsc w przedszkolach?

Przewodniczący Rady

Józef Orzyłowski